

Odprto pismo družbe kmetijske Kranjske planinarjem v Bohinji in Tominu o umnem mlekarstvu in sirarstvu.

Družba kmetijska Kranjska in Goriška ste za potrebno spoznale, da se nastavi popoten učitelj mlekarstva in sirarstva, ki bi nalogo imel, voditi in nadzorovati sirarske družbe v Bohinji in Tominu, pa tudi na drugih planinah Kranjskih in Goriških, če bi potreba bilo.

Ker se jima je posrečilo, v Švicarji gosp. Tomažu Hitzu najti izvrstnega zvedenca v mlekarstvu in sirarstvu, ste se te družbi zedinjeni obrnile do sl. ministerstva kmetijstva s prošnjo, naj iz državne blagajnice za obe deželi skupaj blagovoli mu v gori navedeni namen primerno plačo dati. C. k. ministerstvo je vslišalo to prošnjo in od novega leta počenši do konca letošnjega leta je gosp. Hitz nastavljen za popotnega učitelja v mlekarstvu in sirarstvu za deželo Kranjsko in Goriško.

Če se bode ta nova naredba vspešno letos vršila, je obljubilo sl. ministerstvo tudi za prihodnje leto v ta cilj in konec državne podpore.

Gosp. Hitz je skušen mož in ves sposoben za mesto tacega učitelja; to ve družba kmetijska Kranjska in družba kmetijska Goriška.

Da pa kakoršen koli učitelj more vspešno spolnovati svoj poklic, treba je, da najde učencev, ki ga z veseljem poslušajo in se radi ravnajo po podukih njegovih.

Zato ste navedeni družbi kmetijski dobile nálog, da gosp. Hitzu predstavite za učitelja gospodarjem obojnih dežel, kjer se ima mlekarstvo in sirarstvo na tako stopinjo povzdigniti, da bode v prvi vrsti donašala dotičnim gospodarjem samim veči dobiček, po tem pa tudi obema deželama po kupčiji z dobrim blagom (sirom) veliko korist.

Da gospodarji poznajo delokrog gosp. Hitzu in se vedejo proti njemu tako, da more on opravljati učiteljstvo svoje z vspehom, ki ga ministerstvo kmetijstva pričakuje, zato jim v tem pismu razložimo vse, kar jim je vedeti potrebno o tej zadevi.

Gosp. Hitz bo planinarjem (planšarjem) in njihovim učencem dajal dejanski (praktični) pa tudi, če treba, teoretični poduk v napravljanji mastnega in nemastnega sira, surovega masla in ožemčiča.

Podučeval jih bode tudi o tem, kako naj se delajo sirarski zapiski in računi.

Prvomestnikom in drugim deležnikom sirarskih družeb bo dajal vodila in svete o napravi sirarskih družeb, in kako naj napravljajo družbene zapiske in račune.

Podučeval jih bo o tem, kako se mleko preiskuje in kako naj se delajo in vredujejo sirarska poslopja.

Gosp. Hitz bo hodil od kraja v kraj, kjer so sirarske družbe; ob času, ko je živina na planinah, bode, če je le mogoče, vsaj enkrat med letom obiskal vsako planino in se tam po potrebi mudil.

Planšarji in učenci so v vsem, kar se tiče mlekarstva, dolžni ubogati naukaze gosp. Hitzu.

Če bi treba bilo, se bode gosp. Hitz po željah kmetijskih družeb podal tudi na druge planinske kraje Kranjske in Goriške dežele, na koncu leta pa bode družbi Kranjski in Goriški poročal o svojem delovanju.

Obe družbi kmetijski se nadjate, da bodo dotični gospodarji radi poslušali nauke izvedenega moža in se na svojo lastno korist o tem hvaležni skazali sl. ministerstvu kmetijstva, ki jim pošilja učitelja umnega mle-

karstva in sirarstva, po katerem se utegne tudi sir Slovenski v kupčiji povzdigniti na veljavo Švajcarskega sira.

Hvaležni pa morajo naši Kranjski gospodarji še posebno biti gospodu župniku Mesarju, katerega po pravici smemo imenovati očeta umnejšega mlekarstva in sirarstva na Kranjskem, ki je bil neutrudljiv posredovalec med našimi Bohinjskimi gospodarji in družbo kmetijsko Kranjsko.

Po naročilu sl. odbora družbe kmetijske Kranjske v Ljubljani 20. junija.

Dr. Jan. Bleiweis.

Obrtnijske stvari.

Še enkrat: ali so kamniti tabernakeljni dobri ali ne?

(Poslano.) Kdor je moje „poslano“ v 22. litu „Novic“ bral, lahko je spoznal iz onih kratkih vrstic, če jih je hotel prevdariti mirne krvi, edino le dober namen, varovati farna predstojništva (zlasti naše dni, ko je za denar tako strašansko hudo) škode, ki jo je uzročila že marsikje naprava kamnitih tabernakeljnov. Omenil sem ondi izmed več mi znanih dokazov le enega, ki je pa po mojih mislih dosto jasno pričal o tem, kar sem govoril in svetoval. V „Slovenču“ štev. 63. se nahaja pa zoper to „poslano“ odgovor, ki poleg družih, ne „ad rem“ spadajočih „stranskih mahljejev“ v sebi ima dovolj vščipljive „satire“.

„Kdor molči, pritrjuje“, pravi naš slovenski pregovor; in akoravno v resnici ne rad, sem vendar v svoje opravičenje prisiljen, spregovoriti o tej zadevi še enkrat, in to tem več, ker pridigar neresnice pred svetom, in to po nedolžnem, ne ostanem ravno rad.

Ker „Slovenčev“ gosp. dopisnik proti sklepu svojega spisa med drugim pravi, da farnim predstojništvom noče ukazovati: „naj na lastno korist to opusté ali storé“, rečem, da opuščati kamnitih tabernakeljnov tudi jaz nisem nikomur ukazoval, ampak le svetoval sem, in tega tudi še danes ne preklicujem. Zakaj ne, razložil bom v današnji obrambi svoji.

Kar je navedel gosp. dopisnik v svojem odgovoru o Benetkah, zaradi tega se ne spuščam v nobeno „polemiko“. On, kakor pravi, Benetke pozná, jaz jih ne poznam; toliko pa vendar vem, da one (Benetke) so tam, naše cerkve pa tukaj. S tem, če se kamniti tabernakeljni v Benetkah dobro sponašajo, našim cerkvam še ni za las pomagano. — Tudi zaradi kamnitih tabernakeljnov po Ipavski dolini in po Krasu nočem oporekati. Mogoče, da je tako, kakor gosp. Gn. trdi. Znano je namreč, da je tam (zlasti po Krasu) svet zaradi podzemeljskih votlin nenavadno suh; morda so zaradi tega tudi tam cerkve bolj suhe. Zvedel pa sem za gotovo o dveh cerkvah Ipavske doline, koliko nadlogo sta prizadajala tam kamnita tabernakeljna dotičnim g. duhovnikom in kako pogostno so morali obhajilne sv. hostije na novo posvečevati, ker so se jim prejšnje v ciboriju skup sprejemale. — Tudi z tabernakeljnom v Alojznici mi je gosp. Gn. le malo dokazal. Vprašanje je namreč: je li taisti kamniten ali pa iz lesa in cinka? Po mojih mislih, katerih pa tudi nikomur ne vsilujem, sta pri njem glavna faktorja les in cink, kamen pa le zunajna olupšava. Naj gosp. dopisnik vzame Alojzniskemu in Horjulskemu tabernakeljnu iz njihvega osredka leseno-cinkasto omarico, potem bode govoril brž kot ne drugače in umel, kaj pomeni beseda „nepraktično“. Usojam si pa tu omeniti, kar sem iz ust zanesljivega gospoda čul, da je tudi Horjulski ta-

bernakelj delal zaradi vlažnosti nekoliko časa velike težave. Je li to popolno res, ne vem; če pa je, in če je še le vložena leseno-cinkasta omarica vlažnost odstranila, vprašal bi: čemu je pač tega treba bilo? Pridno naj bi bili po nasvetu gosp. dopisnika okna odperali in cerkev prezračevali, in pomagano bi bilo, „tabernakelj bi se ne bil potil“.

Da vendar ne vstane zaradi tega kakošna nova pravda, je li Alojzniški tabernakelj kamniten ali leseno-cinkast, naj obvelja prvo, — zahtevam pa za se vendar tudi pripoznanje, da je vnanja olepšava kamnitna. Menim, da se mi to ne bo ovržno. Oglejmo si pa zdaj to olepšavo nekoliko bolj natančno. Ona je lepa, včasih zelo lepa, zlasti če je dotični umetnik vzela za to večvrsten lep kamen in ga znal združiti v soglasje (pa ne muzično, da se prav razumemo); ona je mnogokrat zelo umetno izdelana, zato pa navadno tudi draga, večkrat jako draga — notranje vrednosti ali cene, pa nobene nima. Naj na pr. od kamnitega tabernakelja vkruši ali odbije kdo, vzemimo, da le po nesreči ali nerednosti (kar je vse lahko mogoče) kako tako olepšavo, kdo bo kaj za-njo dal? Dotično cerkveno predstojništvo sme zadovoljno biti, če dobi človeka, ki mu bo to reč tako zopet nazaj prikital, da se bo stalno dobro držala. In če se kak tak oddelček po nesreči celo še izgubi, je vprašanje, se bo li dobil vsak čas mojster, ki bo morda za dragi denar to reč zopet popraviti in z novo enako namestiti mogel? Takih okoljšin jaz zopet ne morem vrstevati praktičnim stvarém.

O navedeni razsodbi rajnega P. Ulrich Greiner-ja pa jaz rečem le toliko: Menim, da umem nemški, pa vsakdo, kdor prebere stavek: „Was Form und Materie anbelangt, mustergiltig“, djal bo z menoj vred, da se tu med vrsticam še lahko marsikaj bere, in da „Form und Materie“ pri vzvišenih namenih cerkvenega orodja, osobita pa tabernakeljna, še zdavnej ni vse. Z besedami na priliko „Unbedingt nach allen Seiten und in jeder Beziehung unübertrefflich“ menim, da bi se bilo še dokaj več povedalo. — Ko bi bil jaz prijatelj javnih razkazovanj, citiral bi pa gosp. dopisniku lahko ravno zdaj na tem mestu zapisano mnenje in izrek mnogih gosp. duhovnikov iz Dolenjskega, o katerih se sme z mirno vestjo reči, da se prištevajo med najbolj skušene, previdne in najdene duhovnike Ljubljanske škofje, pa zaradi kamnitih tabernakeljnov se nihče izmed njih z njegovimi mislimi ne strinja. Ravno tega morem zagotoviti gosp. Gn. celo o gospodu, ki ima v eni izmed slovenskih škofij v tacih zadevah prvo razsodilno besedo, in o katerem se menda nihče ne bo upal reči, da ne vé ali ne ume, kaj zahtevajo cerkvena določila. (Slavno vredništvo „Novic“ ima ta dokument v rokah, kjer ga lahko vsak vidi, kdor mojim besedam ne verjame.) Nek g. župnik na Gorenjskem pa, ki je v cerkvenih zadevah jako skušen, dejal je, ko je „poslano“ v „Novicah“ prebral: „Naj ga je spisal, kdor koli, prav je storil; zakaj resnico je govoril.“

Kaj je namen tabernakeljna v katoliških cerkvah, in da toraj ni nikdar prelep in predragocen, to vem, hvala Bogu, tudi jaz. Kdor hoče o tem v resnici kaj sprelepega videti, ni mu treba daleč hoditi: v Ljubljanski Št. Peterski cerkvi vidi tabernakelj, ki ne dopada le strokovnjakom in sploh vsakemu, ki ume, kaj je pravilna cerkvena lepota, ampak menda tudi takim, katerim so veselje „metlasti pušeljci do stropa“. Mnogokrat sem ga že videl, pa še vedno ga grem rad pogledat, če je le moč; zakaj on je vreden in dragoceni hramček za presveto Rešnjo Telo. Take ali enake tabernakejne naj si napravljajo, kjer ljudstvo zaradi denarja to zmore; meni vsaj bi bili čez mero všeč, ako

ravno me gosp. Gn. menda šteje med „mojstre skaze in njihove privržence“. Pred taki tabernakelj pa tudi ni treba pred obhajanjem stopiti gospodu duhovniku s strahom, kaj bo, ako bo našel skup sprijete sv. hostije, — napaka, o kateri zadnjič še omenil nisem.

(Konec prihodnjič.)

Ozir po domovini.

Storžič.

Če pride popotnik v prijazno mestice Kranj in se ondi ozira proti severo-izhodni strani, gleda dolgo vrsto lepih planin, katere se skoraj brez predgorja raztegujejo med Kranjsko in Koroško, nekoliko tudi še med Štajersko deželo.

To pogorje so na severni strani Karavanke, na severo-izhodni pa Kamniške planine, obe v prirodoslovnem obziru jako zanimive, in zato od prirodoljubov prav pogosto obiskovane. Iz tega pogorja kipijo v zračne višine orjaški velikani: Brana, Ojstrica, Skuta, Greben, Grintovec, Kočna. Al pustivši te in vse druge na strani izvolim si danes za predmet svojega spisa onega ljubčeka, ki mu je Storžič ime in katerega — 2129 metrov visocega — sem v svojem življenji, Bog vedi, že kolikokrat oblezel ter preiskaval.

Iz Kranja se po trojnem potu pride do Storžiča in potem na njegovo sleme.

Prvi, še dosti zložen, je memo Tenetiš na Trstenik, od tam čez Babnivrt do planinskih koč in od ondot po kadunjastim planinskim pašniku do grebenastega roba in poslednjič na vrhunec. Po tem potu bilo bi mogoče celo krave prignati na vrh Storžiča.

Drugi pot vodi čez Kokrico memo Bele do Bašeljske in od todi ali naravnost po strmi stezici do Bašeljske koč, ali pa počez čez hribec, na katerem stoji cerkva sv. Lorencu posvečena; potem po dobrohodni ne preveč napeti stezici, vijoči se po peščenem robu do košenic in zmiraj više čez nje do mesta, kjer drevje neha; od tam pa po silno strmi s podrsljavo travo obraščeni žlebasti brežini na rob in dalje za njim do vrhunca.

Najboljši in zložnejši pot na Storžič se meni dozdeva od Predvora. Tu greš ali se pelješ iz Kranja do tje po lepi Kokriški cesti skoraj vedno ob reki Kokri, katera je v teku časa globoko strugo si izkopala skozi naplavino (diluvij) memo dobro obdelanega polja skozi prijazne vasi Primskovo, Gorenje, Milje, Visoko, Hote-maže in Tupaliče, kjer je poštna postaja in dobra gostilnica. Kdor nima še brešnja in vodnika seboj, svetujem mu, tū s potrebnim se preskrbeti. Gospod poštar in gostilničar, jako prijazna duša, slehernemu prav rad dobro postreže in vé mu najcenejšega in zanesljivšega vodnika poiskati. Od Tupališke pošte se zavije pot čez most proti severu zahodu memo Hribškega grada po polji do Novevasi in od tam po voznem potu čez malo napeti klanec v jarek Suha, po katerem potok enacega imena prav ljubko šumlja čez golo kamenje. V dobri uri človek prav lahko prikoraka do mesta, kjer Suha izvira. Kogar žeja, onemu je treba, da se napije bistre in kakor kristal čiste vodice ter ž njo še napolni si steklenico, ker potem ni do Bašeljskega sedla nobenega studenca več. Vožna pot se skrči v stezico, katera nekaj korakov prav strma prihaja, a kmalu je manj napeta in se vije skozi listnik gladkodedbljih bukev ali hib, namešanih z visokimi jelkami in smerekami. V pičli uri počasnih stopinj se pride iz te veličastne gozdne samote do Močevske koč, stoječi pod košatim drevjem na zeleni trati. Tukaj se ti na potovanji vprvo prikaže krasna planinska rastlina baguljek (Rhodo-